

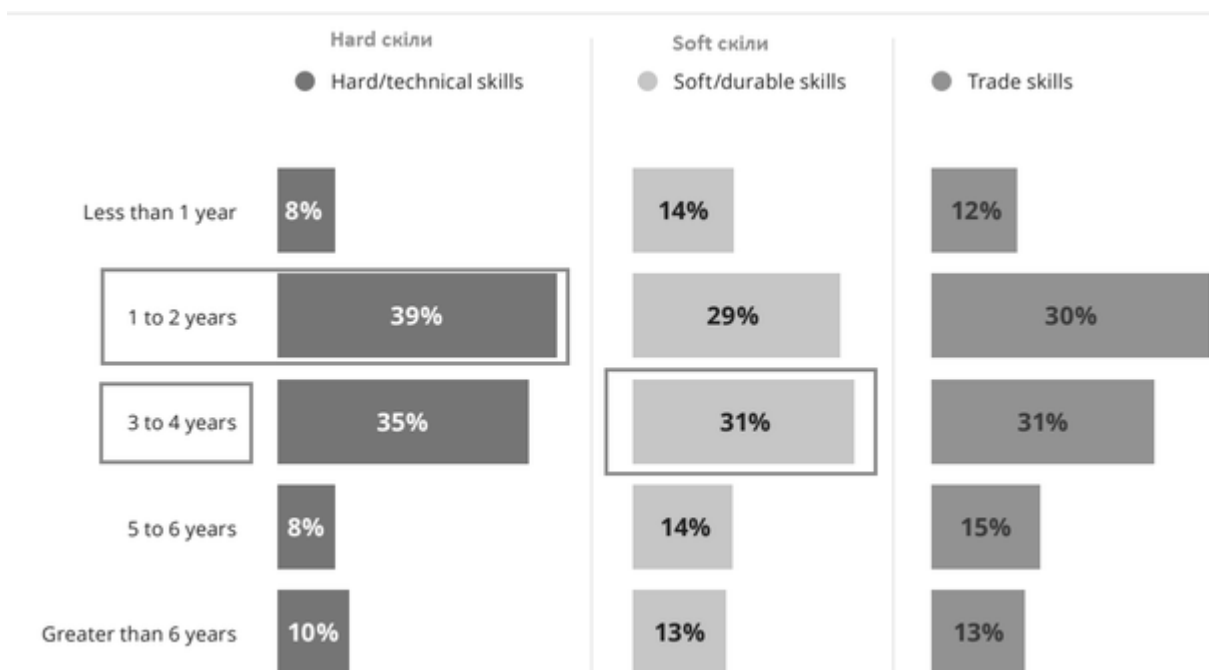

Рисунок 1 – Термін валідності кваліфікаційних навичок працівників

Очевидно, що вимірювання якості професійної освіти одними лише дипломами має залишитися у минулому, бо цей підхід не є дієвим без наявності у випускників якісних кваліфікаційних навичок, післядипломний моніторинг яких з боку професійних закладів освіти разом з ринком праці, має бути невідкладним стратегічним завданням нової моделі вітчизняної професійної освіти. В Україні сьогодні є достатня кількість професійної, передвищої та вищої освіти, але при цьому бракує освіти впродовж життя, в системі якої зараз дуже мало освітніх закладів. Сьогоднішнім випускникам та зайнятим на ринку праці після здобуття професійної освіти потрібна подальша увага закладів освіти, бо це також є інструментом створення додаткової мотивації для молоді залишатися в Україні.

Література

1. К. Дель Карпіо, О. Купець, Н. Мюллер і А. Олефір. Навички для сучасної України. Огляд. World Bank, Washington, DC. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO. URL: <https://is.gd/kpvVNg>.
2. А. Кашин, Є. Польщикова, Ю. Сахно. Випускники українських ВНЗ очима роботодавців. URL: <https://is.gd/ahX0VF>.
3. Державний центр зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/view/>.

ДРОЗІЧ ІРИНА

ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» (м. Хмельницький)

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Глобальна екологічна криза, яка охопила планету наприкінці XX та на початку XXI століття, набула особливої актуальності, вимагаючи не лише підвищення обізнаності, але й кардинальної трансформації освітніх систем. Міжнародні зобов'язання України тісно пов'язані з глобальними ініціативами. Зокрема, Цілі сталого розвитку (ЦСР-2030), прийняті ООН у 2015 році, визначають 17 глобальних цілей для стимулювання соціального, економічного та екологічного прогресу. Ціль 4, присвячена якійсній освіті, визначає загальний контекст для освітніх трансформацій. Значення екологічної освіти для реалізації стратегії виживання та сталого розвитку людства було підкреслено ще на Конференції ООН у Ріо-де-Жанейро у 1992 році [1].

Навіть попри руйнівний вплив повномасштабної війни, Україна продовжує виконувати міжнародні зобов'язання та гармонізувати своє законодавство з нормами ЄС у сфері охорони навколишнього середовища та екоосвіти. Цей контекст актуалізує необхідність підготовки фахівців, здатних швидко адаптуватися до змін та ефективно працювати в умовах післявоєнної відбудови та розвитку економіки [2].

Екологічна освіта набуває особливої актуальності у професійній (професійно-технічній) освіті (далі – П(ПТ)О), адже це та ланка освіти, яка найтісніше інтегрована в економіку, оскільки забезпечує підготовку кваліфікованих кадрів для основних галузей виробництва – промисловості, будівництва, енергетики, транспорту тощо. Саме випускники ЗП(ПТ)О виконують практичні завдання, які безпосередньо впливають на ефективність економіки країни. Приходячи на виробництво, вони безпосередньо впливають на формування екологічно безпечних практик у різних галузях. У цьому контексті професійна освіта стикається з фундаментальною дилемою. З одного боку, вона повинна готувати фахівців, які володіють інноваційними технологіями для задоволення потреб виробництва. З іншого боку, глобальна стратегія сталого розвитку вимагає усвідомлення безперспективності чисто технократичної ідеї розвитку та необхідності заміни її на екологічну. Це означає, що професійна підготовка повинна включати глибоку етичну переорієнтацію, де стійкість та відповідальність ставляться вище за максималізацію короткострокового прибутку. Таким чином, екологічна освіта в ЗП(ПТ)О функціонує як ключовий інструмент державної безпеки та соціального благополуччя.

Сталий розвиток є одним із ключових концептів сучасного суспільства, спрямованим на досягнення балансу між економічними, екологічними та соціальними аспектами. Освіта для сталого розвитку є динамічною концепцією, що забезпечує підготовку фахівців, здатних керуватися цими принципами у своїй професійній діяльності.

Підготовка кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О здійснюється на основі СП(ПТ)О, в яких одними з ключових компетентностей є екологічна та енергоефективна компетентності, які включають знання: з основ енергоефективності; нормативно-правових актів у сфері енергозбереження, екології; способів енергоефективного використання матеріалів, ресурсів, та енергозберігаючого обладнання у професійній діяльності та побуті; способів енергозаощадження на підприємстві; правил сортування сміття, утилізації відходів; основ раціонального використання, відтворення і збереження природних ресурсів; способів збереження та захисту екології в професійній діяльності та в побуті. А також уміння раціонально використовувати енергоресурси, витратні матеріали у професійній діяльності та у побуті; використовувати енергоефективне устаткування; дотримуватися екологічних норм у професійній діяльності та в побуті.

Екологічна компетентність розглядається як інтегративна характеристика особистості та важлива складова екологічної культури. Вона формується протягом життя і являє собою єдність трьох ключових компонентів: екологічні цінності (афективний компонент); екологічні знання (когнітивний компонент); способи діяльності (поведінковий компонент). Дослідники також розрізняють професійний і повсякденно-побутовий різновиди екологічної компетентності. Для майбутніх фахівців, що здобувають освіту в ЗП(ПТ)О, обидва різновиди є критично важливими, оскільки їхня професійна діяльність і побутові звички безпосередньо впливають на екологічну безпеку. Критерієм успіху формування екологічної компетентності є здатність фахівців відповідально вирішувати життєві ситуації, підпорядковуючи задоволення своїх потреб принципам сталого розвитку.

Інтеграція освіти для сталого розвитку вимагає застосування активних, діяльнісних екоорієнтованих технологій, які включають:

1. Інтерактивні технології. Використання кейс-методів, ділових ігор, моделювання реальних ситуацій сприяє формуванню екологічного мислення та відповідального ставлення до довкілля.
2. Впровадження цифрових технологій. Використання електронних підручників, віртуальних лабораторій, онлайн-курсів дозволяє зменшити споживання паперу та інших матеріальних ресурсів.
3. Популяризація екологічних ініціатив. Проведення екологічних акцій, майстер-класів, конференцій та круглих столів формує активну життєву позицію студентів щодо охорони довкілля.
4. Проектна діяльність. Створення навчальних проєктів, пов'язаних із екологічною безпекою у сфері послуг, допомагає учням глибше усвідомити важливість раціонального використання ресурсів.

До прикладу, в ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» здобувачі освіти за професіями «Швачка», «Кравець», «Закрійник» працювали над проєктом «Не засмічуймо планету: старому одягу – нове життя!», в основу якого покладені принципи екологічного світогляду на речі – reuse (повторне використання), recycle (переробка), reduce (зменшення). На уроках виробничого навчання вони реалізовували свої задуми – перешивали, переробляли і створили чудові колекції одягу, аксесуарів з додаванням різноманітного оздоблення. Учні не лише ознайомилися з екологічної проблемою переробки відходів модельної індустрії, а й запропонували дії стосовно її профілактики.

Здобувачі освіти за професіями харчової промисловості та ресторанного господарства реалізовували проєкт «Їстівний посуд». Вони виготовляли їстівний посуд з різних продуктів для подачі закусок, перших страв, десертів, напоїв. Це вирішує проблему утилізації одноразового посуду.

У нашому закладі стало доброю традицією регулярно проводити тематичні тижні, екологічні акції та конкурси, спрямовані на формування відповідального ставлення до довкілля серед здобувачів освіти. Під час виконання спільних проєктів, що вдало інтегрують знання з предметів природничо-математичної та професійної підготовки для розв'язання конкретних екологічних проблем у контексті обраної професії.

На базі ДНЗ «Хмельницький центр ПТО сфери послуг», спільно з Науково-методичним центром професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області 4 червня 2025 року відбулася III Регіональна конференція на тему «Професійна освіта для сталого майбутнього: циркулярність, екологія, ресурси». Кожен виступ і дискусія були кроком уперед у створенні сталого майбутнього. Говорили про циркулярну економіку, раціональне використання ресурсів, екологічну культуру та інноваційні підходи у підготовці фахівців. Кожен виступ був цінним внеском у спільну справу формування відповідального суспільства та сталого майбутнього України. Учасники конференції ще раз переконалися: професійна освіта – це не лише про знання та навички, а й про відповідальність перед суспільством і довкіллям, про цінності сталого розвитку, які починаються з маленьких рішень і переростають у великі зміни.

Отже, екологічна освіта в ЗП(ПТ)О відіграє вирішальну роль у підготовці майбутніх фахівців, здатних працювати відповідно до принципів сталого розвитку та вимог «зеленої» економіки. Екологічна компетентність майбутнього фахівця є інтегративною характеристикою, що об'єднує знання, діяльнісний досвід та пріоритетність екологічних цінностей, включаючи непрагматичну мотивацію взаємодії з довкіллям. Найбільш ефективними механізмами формування такої компетентності є інноваційні педагогічні технології (проектне навчання, позаурочні заходи) та активна практична діяльність (природоохоронна робота). Успішна екологізація професійної освіти залежить від глибокої міжпредметної інтеграції, що перетворює екологічну компетентність на загальнообов'язкову кваліфікаційну ознаку, необхідну для забезпечення потреб відновлюваної економіки України.

Література

1. Національний природний парк «Сколівські Бескиди»: офіційний сайт. (б. д.). *Екологічна освіта – важливий чинник формування особистості*. <https://surl.li/immbrx>
2. Національна академія педагогічних наук України. (2024). Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/3415/>

ЗАГІКА ОЛЕНА, КОЧАТОК НАТАЛІЯ

ДНЗ «Вище професійне училище № 25 м. Хмельницького» (м. Хмельницький)

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасна професійна освіта в Україні орієнтована на підготовку конкурентоспроможного, екологічно свідомого фахівця, здатного працювати в умовах трансформації економіки до принципів сталого розвитку [2]. Забезпечення якості освіти вимагає не лише модернізації змісту підготовки, але й створення екоорієнтованого освітнього середовища, яке формує нову культуру відповідального споживання ресурсів та професійної діяльності [1].

Вище професійне училище №25 м. Хмельницького послідовно впроваджує принципи сталого розвитку в освітній процес, демонструючи приклад інтеграції екоорієнтованих підходів у професійну підготовку. У межах екологізації освітнього процесу в закладі реалізовано низку проєктів, що сприяють формуванню зелених навичок, розвитку екологічної свідомості та підготовці фахівців для нової, ресурсоефективної економіки [3].

Одним із провідних проєктів училища є ініціатива «Сонячна енергетика як складова освітнього процесу», реалізований у співпраці з ГО «Хмельницький енергетичний кластер» за підтримки Екоклубу та Екодія та фінансування Європейським Союзом. На даху навчального корпусу встановлено навчальну сонячну електростанцію потужністю 3,5 кВт. Вона виконує як навчальну, так і практичну функцію: учні вивчають принципи монтажу, експлуатації, обслуговування та діагностики фотоелектричних систем, а згенерована електроенергія використовується для потреб закладу.

Педагоги закладу оновили зміст навчальних програм для електротехнічних професій, інтегрувавши теми з альтернативної енергетики. Також заклад отримав ліцензію на підготовку фахівців за новою, затребуваною професією «Електромонтер з ремонту та обслуговування сонячних електроустановок».

Важливим результатом реалізації проєкту є підвищення фахової кваліфікації двох педагогів, які пройшли сертифіковане навчання на платформі *Atmosfera ma* опанували напрями «Проектувальник СЕС» і «Фахівець з обладнання для СЕС», а згодом провели серію семінарів для мешканців громади та підприємців щодо впровадження сонячних електростанцій у приватному секторі. Водночас, у межах проєкту «Reskilling Ukraine» старша майстриня пройшла навчання за програмою курсу «OnTrack Монтажник сонячних електростанцій».

Завдяки співпраці зі Школою кліматичного лідерства в училищі реалізовано проєкт «Сонячні лавки» – енергетичні конструкції з сонячними модулями, призначені для заряджання мобільних при-